

Respect voor de mens: basis van wederopbouw

Maurits Dekker heeft eens een boek geschreven onder de titel: „De mensen menen het goed met de mensen”. Het ging over een modern grootbedrijf en kwam er op neer, dat ondanks die goede mening, waaraan ook nog wel eens wat ontbreekt, het resultaat zo droevig is. Zijn roman was een triest verhaal over wat de mensen elkaar voor onmenselijks kunnen aandoen.

Maar wat er ook gebeurt: iedereen is zich bewust van zijn menswaardigheid. We zijn een mens en willen als mens beschouwd en behandeld worden. Dit bewustzijn typeert de nieuwe tijd en maakt het grote verschil uit met vroeger

eeuwen. Het beheerst alle grote problemen van Oost en West, Noord en Zuid. Dwars door oude politieke, economische en geestelijke toestanden heen stelt de mens zich zelf en zijn waarde. Dat beheerst ook het leven van elke dag, onze omgang, onze arbeid, ons denken, ons voelen, ons willen. Zo is er de laatste weken veel gepraat over de „uitwijkmogelijkheden”. Wie geen dure boter kan betalen eet maar margarine, wie wittebrood en anthraciet te kostbaar is, die stelt zich maar tevreden met bruin brood en een mengsel van anthraciet en cokes. Wat is het nu, dat ons daarin hindert? Er is immers geen sprake van dat margarine en bruin brood het lichaam tekort doen en bij anthraciet en cokes krijgen we het ook warm. Er is evenmin sprake van, dat we met deze maatregelen een wereld prijsgeven, waarin iedereen dezelfde koop-kansen heeft. De volksgezondheid

lijdt er niet onder en het sociale leven verandert niet van aanzicht. Verstandelijk is er niets tegen in te brengen. En toch verzet zich iets in ons. „Meneer, ik eet liever bruin dan wittebrood, en de margarine smaakt tegenwoordig best”, zei de taxi-chauffeur, met wie ik erover sprak, „maar het is maar dat je 't niet 's doen kunt, wat je zo hindert. Als ik nou eens een keer wittebrood en roomboter wil eten, moet ik er afblijven.” En dat is het: het betreft hier de allereerste levensbehoeften, brood en boter. Over bontmantels en champagne spreken we niet. En op het punt van dit allereerste voedsel wordt er financieel onderscheid gemaakt. Dat raakt ons gevoel van eigenwaarde, dat treft ons in onze persoonlijkheid. Als mens voelen wij ons achteruitgezet; volkomen onlogisch, volkomen onredelijk, ik weet het, maar ook volkomen wáár en niets anders. De economische omstandigheden duwen ons als mens naar beneden. En hoezeer wij eventueel ook verstandelijk begrijpen, dat dit gebeurt om Nederland economisch sterker te maken en dus juist om op den duur onze mogelijkheden als mens te vergroten — we blijven ons toch menselijk gesproken tekort gedaan voelen. En dat staat op zijn beurt die nodige opbouw in de weg. Daarom zijn heden ten dage die maatregelen de beste, die de mensen in hun waarde laten of

hun gevoel van eigenwaarde versterken. Gebeurt dit, dan zijn wij zelfs — en graag — bereid ons opofferingen te getroosten. Hoe waar dit is, blijkt op het gebied van de arbeid uit het onlangs verschenen boek van Ir Ydo: **Plezier in het Werk**. Dit bevat een onderzoek naar de factoren, die de productie kunnen doen toenemen. Zocht men dit eertijds in een perfectie van de handgrepen en arbeidsverdeling, een steeds volmakter Taylor-stelsel, thans wijzen de proefnemingen in andere richting. Het bleek immers, dat een toenemende verbetering van systeem en van arbeidsomstandigheden: goed licht, frisse lucht, gezondheid, behoorlijke rust e.d. geen vergroting van

productie tot gevolg had, terwijl de toepassing van maatregelen, die met zich meebracht, dat ieder het gevoel kreeg, dat hij meer dan voorheen als mens behandeld en gerespecteerd werd, onmiddellijk de productie deden stijgen. De conclusie uit Amerikaanse onderzoeken op dit punt en die van Ir Ydo luidt dan ook, dat productieverhoging een verhoging van het gevoel van eigenwaarde tot voorwaarde heeft. Economisch belang en menselijk „belang” gaan blijkbaar hand in hand. Het economische en sociale leven zal steeds meer gebaseerd moeten zijn op het respect voor de menselijke waardigheid.

De uitkomst van dit streng wetenschappelijke, jarenlange onderzoek zal misschien menigeen doen uitroepen: maar dat wist ik al lang. We presteren toch immers 't meest, wanneer we het gevoel hebben in onze arbeid geheel tot

ons recht te komen. Dan is niets ons teveel. Het is inderdaad geen nieuws. Nieuw is, dat het objectief en als geldende economische kracht is vastgesteld en dat men ermee rekening zal gaan houden. Het humanisme stelt eisen aan de maatschappij uit naam van de mens, die zich verwerkelijken zal. Dat is, als altijd, een hachelijk streven. Het maatschappelijk bestaan zelf is er echter meer en meer afhankelijk van. Daarom is het meer dan ooit zaak dat allen, die in het arbeidsproces begrepen zijn, en allen, die overheidsmaatregelen nemen en uitvoeren, het menselijk gevoel van eigenwaarde respecteren.

B. C.

*Wij moeten opnieuw d'oude wetten leren
die 's levens wetten zijn door d'eeuwen heen:
niet met macht, niet met macht, met moed
alleen
brengt men de goede wil tot triomferen.*

*Niet met haat, niet met haat en met begeren,
enkel met liefde, die zich woordloos geeft,
geen dank vraagt, geen dwang kent, geen
eisen heeft
dan aan zichzelf: om zelf steeds te vermeren*

*enkel met liefde, die tot allen gaat
en alle rassen en klassen en volken
mild omvat, zijn wij tot alles in staat.*

*Liefde kleedt sterker dan het sterkst gewaad:
zij neemt de vrees voor revolvers en dolken
uit het hart, en maakt moedig tot de daad.*

Garnt Stuiveling. Uit: Tegen de Stroom.

HOOFDBESTUUR VAN HET HUMANISTISCH VERBOND.

Dagelijks Bestuur: Dr J. P. van Praag, voorzitter; Dr G. Stuiveling, ondervoorzitter; Drs I. Vijlbrief, secretaris; J. Rogge, penningmeester; Dr D. Loenen, lid.
Leden: Dr J. C. Brandt Corstius; Mevr. Dr L. M. Coster—Wijsman; Prof. Mr H. R. Hoetink; Fr. van Hoorn; Mevr. H. A. Polak—Schwarz; Prof. Dr H. J. Pos; Ir P. Schut; Mr A. Stempels; Prof. Dr J. B. Tielrooy; Mr J. In 't Veld; Dr Libbe van der Wal; M. G. Warffemius; Mr H. B. J. Waslander.

De discussie over humanisme en communisme

1. Licht het op de weg van het Humanistisch Verbond het lidmaatschap van enige politieke partij onverenigbaar te verklaren met het lidmaatschap van het Humanistisch Verbond en waarom wel of niet?
2. Zo ja, licht het dan thans op de weg van het Humanistisch Verbond om leden van de C.P.N. uit te sluiten van het lidmaatschap en waarom wel of niet?
3. Zo niet, licht het dan, afgezien van het gestelde onder 1 of 2, op de weg van het Humanistisch Verbond zijn vertrouwen voor het hoofdbestuurslidmaatschap van geval tot geval afhankelijk te stellen van de gebleken inzichten der eventuele kandidaten?

Dat communisten lid konden zijn van het Humanistisch Verbond heeft van de aanvang af sommigen verbaasd. Zij dachten blijkbaar zo zeer in politieke termen, dat ze het verschil verwaarloosden tussen politiek en levensbeschouwing, tussen partij en „kerk”. Het Verbond heeft in de situatie na de bevrijding vrijwel algemeen aanvaard, dat communisten ook humanisten konden zijn.

Ernstige twijfel daaraan is bij sommigen eerst (of opnieuw!) gerezen in de loop van de naoorlogse ontwikkeling. Ook in het hoofdbestuur bleken enkele leden van mening, dat humanisme en communisme niet te verenigen waren; anderen oordeelden slechts, dat het onjuist zou zijn, indert communisten met hun bijzondere opvattingen van het humanisme in het Verbond leiding zouden geven; weer anderen meenden, dat alle schakeringen — ook al waardeert men ze niet — in het hoofdbestuur vertegenwoordigd dienden te zijn.

Het hoeft niet verzwegen te worden, dat het in de hoofdbestuursvergaderingen een zoeken en tasten is geweest, voordat de verschillende schakeringen hun standpunt ook voor zichzelf bevredigend hadden weergegeven. Tenslotte heeft het vrijwillige aftreden van Mevrouw Van den Muyzenberg de weg geopend naar een organisatorisch bevredigende behandeling van deze kwestie. Het hoofdbestuur heeft nu de drie hierbovenafgedrukte vragen geformuleerd. Zij worden in dit nummer door twee hoofdbestuursleden en mevrouw Van den Muyzenberg behandeld. (Helaas moest Mevr. van den Muyzenberg ons op het laatste ogenblik berichten, dat zij, wegens een reis langs onderwijsinstellingen in België, haar artikel eerst voor het Decembrummer kan schrijven.) (Red.) De bedoeling daarvan is van de aanvang af de discussie in het juiste spoor te leiden. Het gaat hier immers niet om een politieke kwestie als zodanig. Niet of men het politiek met het communisme eens is, moet hier aan de orde komen, maar of men van mening is, dat de gebleken inzichten van communisten of van een communist op levensbeschouwelijk gebied al of niet in strijd zijn met het humanisme, zoals wij dat verstaan.

Wij vertrouwen, dat de leden van het Verbond in de gemeenschap, de krant en op het congres met deze onderscheiding rekening zullen houden. Deze kwestie mag immers niet ontaarden in een politieke discussie; ook zonder dat weten we wel, dat de overgrote meerderheid van ons verbond geen communist is. Het gaat om de vraag van het humanisme, en in verband daarmee heeft het hoofdbestuur gemeend de organisatorische kwesties voorop te moeten stellen. Wij zullen zoveel mogelijk trachten ieder gelegenheid te geven in ons blad het zijne over deze vragen te zeggen. De begrensdheid van de praktische mogelijkheden dwingt er echter toe, dat wij op de grootst mogelijke beperking moeten aandringen. Dus: zegt wat ge te zeggen hebt, maar zegt het kort! In elk geval moeten wij ons het recht voorbehouden elke beschouwing tot op zijn hoogst 300 woorden te beperken.

Dr J. P. van Praag:

Men kan zich van de vragen, die het Hoofd-

bestuur geformuleerd heeft gemakkelijk afmaken. Naar de letter genomen zijn ze immers vrij eenvoudig te beantwoorden. Artikel 3 (I) der statuten luidt: „Het Humanistisch Verbond wil allen, die het bovenomschreven Humanisme aanvaarden, verenigen.....”. En artikel 6 (V) bepaalt dat leden, die zich niet houden aan de statuten of reglementen (daaronder valt dus ook het beginsel) of die handelen in strijd met de belangen van het Verbond, door het congres kunnen worden geroyeerd. Hieruit volgt dat vraag 1 en 2 ontkennend beantwoord moeten worden. Wie de beginselverklaring onderschrijft, moet als lid aanvaard worden; slechts is het denkbaar, dat men van geval tot geval zou vaststellen, dat enig lid zich niet houdt aan onze beginselen of (en daardóór misschien) handelt in strijd met de belangen van het Verbond.

Ook vraag 3 is niet moeilijk om te beantwoorden. Het congres spreekt zijn vertrouwen uit in Hoofdbestuursleden op grond van hun gebleken of veronderstelde bekwaamheden en inzichten. Blijken dus de inzichten van een kandidaat naar het oordeel van de meerderheid strijdig te zijn met beginsel of belang van het Verbond, dan heeft het congres uiteraard het recht (en meestal zelfs de plicht) zulk een kandidaat zijn vertrouwen te onthouden; dat wil zeggen, dat het die kandidaat niet kiezen zal. Tot zover is alles eenvoudig genoeg. Maar het is duidelijk, dat we zo de kern van de zaak niet raken. Daartoe moeten we de hele kwestie opnieuw onder de loupe nemen.

Gewetensonderzoek?

Laat ik beginnen met aan te halen, wat ik in mijn openingsrede van ons laatste congres over ons probleem gezegd heb: Ik zei toen: „Men verstaat de verhoudingen verkeerd, wanneer men meent, dat het humanisme zich nu ook zou moeten binden aan een bepaald politiek program. Het heeft een woord te zeggen tot iederéén. Het Verbond roept iedereen op, die de beginselen kan onderschrijven en zich daarvoor met zijn gehele persoonlijkheid inzet. Alleen dan kan het zijn woord doen horen daar, waar het gehoord moet worden. Te eisen dat het zich in dit opzicht op enigerlei wijze zou afsluiten, betekent eisen, dat het de mensen niet zou beoordelen naar wat zij zijn, maar naar de politieke richting, die ze menen te moeten steunen”.

In de slotzin wordt duidelijk gezinspeeld op het feit, dat men het nog niet in alles met een politieke partij eens behoeft te zijn, al is men er lid van. Ieder weet dat uit eigen ervaring; en verschillende hoofdbestuursleden van het Verbond hebben soms de behoefte gevoeld zich als humanist los te maken van bepaalde handelingen of besluiten hunner partij. Om die reden reeds is het voor een levensbeschouwingsorganisatie niet gemakkelijk het lidmaatschap van enige partij onverenigbaar te verklaren met dat van het Verbond. Niettemin, een partij kan zo zeer en zo voortdurend optreden in strijd met de humanistische beginselen (een fascistische partij bijvoorbeeld), dat men zich toch gaat afvragen: Hoe kan deze of gene humanist het nog met zijn geweten verenigen, daarvoor mede de verantwoordelijkheid te dragen?

Men mag aannemen, dat in een dergelijk geval een duidelijke precisering van het beginsel de

betrokken leden tot het inzicht zou brengen, dat hun politieke standpunt een levensbeschouwing veronderstelt, die op wezenlijke punten strijdig is met het humanisme. Zouden ze daaruit de consequentie niet trekken, dan kan men overwegen ze stuk voor stuk te royeren, mits gebleken is dat ze opvattingen onderschrijven die strijdig zijn met de beginselen van het Verbond. Een dergelijke gang van zaken zal wel tot de uiterste noodzaak beperkt moeten blijven, want het zou een behandeling vergen, die bedenkelijk nadert tot een wel heel on-humanistisch gewetensonderzoek. Of een dergelijke „uiterste noodzaak” thans aanwezig is, zal mede afhangen van de houding onzer communistische leden, zoals die in deze discussie kan blijken.

Vertrouwen.

Veel minder ingrijpend en voor de praktijk dikwijls voldoende is het, als het congres aan dergelijke leden niet langer zijn vertrouwen voor het bekleeden van functies schenkt. Wat betekent dit? Niet dat men zo iemand als mens niet meer vertrouwt, bijvoorbeeld in kwesties van persoonlijke moraal; wel dat men hem of haar het bekleeden van leidende posities niet meer toevertrouwt, omdat men meent, dat de inzichten van dat lid niet meer overeenkomen met die van de meerderheid. Dat kan dus ook weer veranderen, bijvoorbeeld doordat de betrokken leden hun inzicht wijzigen. Daarom heeft deze gang van zaken veel minder een sectarisch karakter. Aangezien het hier bovendien gaat om betrekkelijk vooraanstaande personen, kunnen hun opvattingen in het algemeen genoegzaam bekend zijn, zodat het pijnlijke „gewetensonderzoek” achterwege kan blijven.

Deze oplossing van bepaalde moeilijkheden heeft bovendien het voordeel, dat men geen ongewenste voorbeelden (precedenten) schept. Immers, als eenmaal het lidmaatschap van één politieke partij onverenigbaar is verklaard met dat van het Verbond, dan volgt licht een andere. Zo blijft men aan het afknippen van „linker”- en „rechttervleugels” totdat er tenslotte een vleugellam lichaam overblijft. Hoe gemakkelijk komt men niet in de verleiding om een onjuiste, ja verderfelijke geoordeelde politiek in strijd met de humanistische levensbeschouwing te achten, meer op politieke dan op humanistische gronden. Dan verliest men geheel uit het oog, dat een ander te goeder trouw kan menen, dat die politiek wel in overeenstemming is met het humanisme, omdat hij niet het humanistische beginsel maar de feiten anders opvat.

Bovendien heeft het humanisme een woord te spreken tot ieder mens, ongeacht zijn politieke opvatting, en daarvoor is het nodig, dat het in alle groeperingen zijn leden als vertrouwensmens heeft. Het is daarom ook, dat men niet lichtvaardig tot onverenigbaarheid van het lidmaatschap van een politieke partij en het Verbond moet besluiten.

Daarmee eindigt het gesprek, de pogingen tot overtuiging zijn afgelopen. Iets anders is het of leden, die om een dergelijke reden het vertrouwen van het congres niet meer genieten, niet uit zichzelf weg zullen gaan. Dat hangt er van af, of ze de oprechte overtuiging hebben, dat het humanisme, zoals dat in beginselverklaring en resoluties is neergeschreven, overeenkomt met hun eigen inzicht en de mate van verantwoordelijkheid die ze dragen voor de daden en opvattingen van hun partij.

De kern van de kwestie.

In de loop van de laatste jaren ben ik meer en meer tot het inzicht gekomen, dat daden en opvattingen van de C.P.N., ook na de oorlog, niet verenigbaar zijn met een humanistische levensbeschouwing, zoals die in het Verbond verstaan wordt. Toch ben ik op dit moment nog niet zonder meer geneigd het lidmaatschap van de C.P.N. onverenigbaar te verklaren met dat van het Verbond. Ik heb hierboven reeds betoogd, waarom een dergelijke maatregel voor mij slechts een kwestie van uiterste noodzaak kan zijn. De enkele

leden van de C.P.N. in ons midden mogen met hun geweten uitmaken, of hun overtuiging en hun medeverantwoordelijkheid voor de politiek dier partij waarlijk verenigbaar is met het humanisme, zoals dat in het Verbond wordt opgevat.

Iets anders is de vraag, waarop het congres naar mijn inzicht zijn vertrouwen in een hoofdbestuur zal baseren. Ik wil trachten dat zo beknopt en duidelijk mogelijk onder woorden te brengen. In de eerste plaats op de verwachting, dat een hoofdbestuur bereid zal zijn een eventuele aantasting van de beginselen van het humanisme door zijn eigen politieke partij openlijk te erkennen. Hij of zij zal er van uit dienen te gaan, dat niet alleen de politieke doeleinden, maar ook de politieke middelen aan zedelijke beoordeling onderworpen zijn. Ten aanzien van de maatschappij dient hij of zij te erkennen, dat vrijheid en gerechtigheid in humanistische zin slechts tezamen echte vrijheid en ware gerechtigheid kunnen zijn; en dat de humanist daarom nimmer kan menen door het offer der vrijheid — hoe onvolkomen die mag wezen — meer gerechtigheid mogelijk te maken. Een hoofdbestuur van het Verbond moet mijnsinziens verder volledig instemmen met de eisen, die het humanisme aan iedere staatsorganisatie ten allen tijde moet stellen, namelijk van gelijkheid voor de wet, rechtszekerheid, vrije meningsuiting en mogelijkheid tot vrije discussie ten aanzien van wetgevende en besturende arbeid. Hij of zij dient onvoorwaardelijk iedere opzettelijke belemmering van de vrije meningsvorming door geestelijke of lichamelijke mishandeling of door bedreiging met geweld of economische middelen af te wijzen. Hij of zij behoort er, dunkt-me, geen twijfel over te laten bestaan, dat bij het bepalen van onze houding tegenover andersdenkenden, en met name ook tegenover de politieke tegenstander, partijbelang en partijdiscipline ondergeschikt dienen te blijven aan de eerbiediging van de tegenstander in diens bovengenoemde menselijke rechten.

Dit lijstje is uiteraard niet volledig, maar het lijkt me in de onderhavige kwestie uitvoerig genoeg. Het lijkt misschien wat kleinzielig dit alles zo te zeggen, maar ik heb reden om te vrezen, dat we elkaar bij meer algemene formuleringen niet zouden verstaan.

Mr A. Stempels

Wie lid wordt van het Humanistisch Verbond doet dat op grond van zijn levens- en wereldbeschouwing. Deze levens- en wereldbeschouwing is voor de humanist alles beheersend richtsnoer bij het bepalen van zijn houding in de samenleving, dus ook bijv. bij zijn keus van een politieke richting of een politieke partij. Deze keus zal niet voor elke humanist dezelfde zijn, zoals de praktijk reeds aantoonde. Er is dus over de keuze van een politieke richting verschil van mening mogelijk tussen humanisten, die uitgaan van dezelfde humanistische levens- en wereldbeschouwing. Dit is niet verbazingwekkend. De keus van een politieke richting hangt immers mede af van factoren die op zichzelf los van een bepaalde levens- en wereldbeschouwing staan. Een belangrijke factor hierbij is bijv. het wetenschappelijk inzicht in de economie. Verder is er de mogelijkheid van opportunistische overwegingen, welke onder bepaalde omstandigheden — in het bijzonder wanneer men zijn eigen politieke inzicht in geen enkele partij ten volle terugvindt — stellig geoorloofd zijn. De beginselverklaring van het Humanistisch Verbond wijst niet in de richting van een bepaalde politieke partij. Dit betekent, dat het zich niet heeft te mengen in de politieke meningsverschillen, die zich tussen zijn leden voor kunnen doen.

Hieruit vloeit voort, dat het Verbond zijn leden vrij dient te laten in de keuze van een politieke partij. Weliswaar stelt het Verbond zich blijkens art. 3 zijner statuten ten doel een organisatie op te bouwen, „die in staat is in geestelijk en cultureel, pedagogisch en sociaal

opzicht leiding te geven” — onderwerpen dus, welke ook in politiek opzicht van belang kunnen zijn —, maar leiding geven is iets anders dan dwingen. En van dwang zou er sprake zijn, als het Verbond bepaalde politieke partijen voor zijn leden ging verbieden.

Nu kan men mij tegenwerpen, dat het onverenigbaar verklaren van het lidmaatschap van een bepaalde politieke partij met het lidmaatschap van het Verbond iets anders zou zijn dan een verbod, door het Verbond uitgevaardigd, om lid van een bepaalde partij te zijn. Op het eerste gezicht lijkt dit inderdaad zo. Maar bij nadere beschouwing zal het duidelijk worden, dat die opvatting een miskenning zou zijn van de eis, dat de keus van een politieke richting of partij ondergeschikt zij aan levens- en wereldbeschouwing. De levens- en wereldbeschouwing behoort men voorop te stellen; de humanistische levens- en wereldbeschouwing bepaalt de toetreding tot het Humanistisch Verbond. Leiden politieke inzichten er een lid van het Verbond toe, zich in een bepaalde politieke partij te begeven, dan zou voor dit lid een onverenigbaarverklaring een verbod zijn, op welks overtreding de straf van uitsluiting uit het Verbond zou staan.

De moeite van het neerschrijven van al het voorgaande had ik mij kunnen besparen door eenvoudig te verwijzen naar de artikelen 3 en 6 van de statuten van het Verbond. Daaraan heb ik niet de voorkeur gegeven, om het verwijt van formalisme of „juristerij” te ontgaan, meer nog omdat statuten kunnen worden gewijzigd, en tenslotte het meeste, omdat mij de redenering, zoals door mij hierboven beknopt weergegeven, dierbaarder is dan het argument van formele aard. De wereld- en levensbeschouwing is van hoger orde dan de politieke keus. Het Verbond beweegt zich dus op een hoger plan dan organisaties, die zich louter met politieke vorming bezig houden. Het behoort zich op dit hogere plan te houden. Conform zijn beginselverklaring dient het o.m. de persoonlijke vrijheid te erkennen en te eerbiedigen, in de eerste plaats in zijn eigen sfeer en op zijn eigen hoge plan. Dit in het bijzonder brengt mee, dat het zich er van heeft te onthouden zijn leden buiten een bepaalde politieke partij te houden of leden van een bepaalde politieke partij uit zijn midden te weren.

Toch kan ik aan een verwijzing naar de artikelen 3 en 6 der statuten niet ontkomen. Men zal immers kunnen vragen: welke waarborgen zijn er dat het Verbond geen verkeerde elementen in zijn midden zal krijgen of houden wanneer het tewerk gaat als hierboven aangeduid?

Welu, volgens art. 3 der statuten wil het Verbond *allen* die de beginselverklaring aangaarden verenigen. Volgens art. 6 kan *ieder*, die de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt en instemt met het beginsel van het Verbond, als lid tot het Verbond toetreden. Van die instemming met het beginsel wordt een adspirantlid geen bewijs gevraagd. En terecht, want dit

bewijs zou in den regel niet te leveren zijn; op zijn hoogst zou een eenvoudige verklaring kunnen worden gegeven. Art. 6 heeft intussen vijf alinea's; en de laatste alinea biedt de mogelijkheid om elementen, die duidelijk niet in het Verbond thuis horen, die duidelijk blijken niet in te stemmen met het beginsel van het Verbond, uit het Verbond te weren. Die vijfde alinea bepaalt immers: „Leden, die zich niet houden aan de statuten of reglementen of handelen in strijd met de belangen van het Verbond, kunnen..... door het hoofdbestuur worden geschorst. Zij kunnen tegen dusdanig besluit van het hoofdbestuur in beroep komen bij het eerstvolgende congres. Komen zij niet in beroep of wordt hun beroep verworpen, dan worden zij geacht met ingang van de datum van de schorsing te zijn geroyeerd.”

Ziedaar de veiligheidsklep, die zeer terecht eerst in werking kan komen wanneer duidelijk aan te tonen is, dat een lid zich niet aan de statuten of reglementen houdt of in strijd met de belangen van het Verbond handelt. De bewijslast ligt in eerste instantie bij het hoofdbestuur (zoals in het strafprocesrecht de bewijslast op het openbaar ministerie rust) en de beslissing ligt in laatste instantie bij het congres. Een regeling, die alleszins voldoet aan de beginselen van de rechtsstaat, welke juist ook de humanist na aan het hart behoren te liggen. Zo kom ik via het formele, uit de statuten gebouwde argument toch weer op de kwestie zelf, los van de statuten; een humanistische organisatie behoort op grond van haar humanistische beginselen open te staan voor iedere mens; zij behoort de mens te accepteren als mens, los van zijn politieke richting. Alleen op grond van feitelijke, aantoonbare gedragingen is zij gerechtigd iemand uit te sluiten van haar humanistische gemeenschap.

Daarom beantwoord ik de eerste vraag, door het hoofdbestuur geformuleerd, slechts met dit *schijnbare* voorbehoud, dat de alleszins redelijke veiligheidsklep, waarin de statuten voorzien, blijft bestaan. Zonder zo'n veiligheidsklep zou geen enkele organisatie veilig kunnen bestaan; men dient haar dan ook te beschouwen als een wezenlijk onderdeel van de organisatie zelf. Het bestaan van die veiligheidsklep moet dus bij de beantwoording van de vragen van het hoofdbestuur als iets vanzelfsprekends voorop worden gesteld. Daarom is de eis van het bestaan van die veiligheidsklep slechts *in schijn* een voorbehoud. Ik kom dus tot de conclusie, dat ik op de eerste vraag op grond van de humanistische beginselen van het Verbond, welke ook mijn beginselen zijn, en zonder voorbehoud antwoord: *neen*.

Daar vloeit automatisch hetzelfde antwoord op de tweede vraag uit voort.

De derde vraag staat op zichzelf. Zij betreft het beleid van het Verbond als geheel, dus van het congres. Het spreekt vanzelf, dat het congres geen knip voor zijn neus waard zou zijn, als het de hoofdbestuurleden benoemde zonder te kijken wat voor vlees het in de kuip

Aurora
besteedt haar winst
voor sociale en
humanistische doeleinden

Sluit daarom Uw levens-, pensioen-
en studieverzekeringen bij de
N.V. LEVENSVERZEKERING MIJ.

AURORA

HEERENGRACHT 62. AMSTERDAM

Humanisme en religie

Het voortbestaan na de dood

Een van de onderwerpen, die met de religie in verband worden gebracht, is de vraag naar het voortbestaan der menselijke persoonlijkheid na de dood en dit onderwerp speelt dan ook in verschillende godsdiensten een belangrijke rol. Men denke slechts aan de oude Egyptenaren, aan de verering der voorouders in China, aan de Christelijke godsdienst. Bij de oude Grieken erkent o.a. Plato dit voortbestaan en laat het door Sokrates uitdrukkelijk uitspreken. Tegenover hen, voor wie de onsterfelijkheid der ziel als geloofsovertuiging vaststaat, staan degenen, die op grond van materialistisch inzicht menen, dat met de dood en het te gronde gaan der hersenen ook het bewustzijn ophoudt.

vervolg humanisme en communisme

heeft. Het congres toont door de benoeming van een lid tot hoofdbestuur lid vertrouwen in dit lid te hebben. Dit vertrouwen kan gebaseerd zijn op persoonlijke kennis en waarneming van de stemrechtelijke afgevaardigden. In de praktijk zal men veelal af moeten gaan op de inlichtingen, verstrekt door degenen die een kandidaat hebben gesteld en op de eventueel daarover gehouden discussie.

Het lijkt mij aanbevelenswaardig, dat het congres bij de benoeming van een hoofdbestuur zorgt voor een samenstelling op brede basis: d.w.z. dat het de hoofdbestuurleden zoveel mogelijk recruteert uit alle maatschappelijke en politieke geledingen die wij in het Verbond vertegenwoordigd zien; dit uiteraard binnen de grenzen van de mogelijkheid van vruchtbare samenwerking in het hoofdbestuur. Maar voor het overige spreekt het voor mij vanzelf, dat de kandidaten stuk voor stuk worden bekeken. Van geval tot geval dient te worden onderzocht of een kandidaat de capaciteiten en ook de inzichten in de humanistische levens- en wereldbeschouwing heeft, die men van een hoofdbestuurder mag verwachten. Hierop zal het vertrouwen, dat men in een hoofdbestuur lid stelt, gebaseerd moeten zijn.

Moet dit vertrouwen afhankelijk worden gesteld van „gebleken inzichten“, vraagt het hoofdbestuur? Hierop antwoord ik: ja. Dit antwoord uitbreidende zou ik er aan toe willen voegen: het mag niet slechts gebaseerd zijn op *veronderstelde* inzichten. En nog meer uitbreiding van mijn antwoord gevende stel ik, dat het congres er verstandig aan zal doen zich in geval van twijfel te onthouden.

Van groot belang is de vraag, hoe de inzichten moeten zijn gebleken. Meestal zal men voldoende aanwijzingen kunnen hebben in het werk dat een kandidaat voor het hoofdbestuur binnen het Verbond of daarbuiten in bepaalde functies heeft verricht. Ook kan er iets van de inzichten van een kandidaat uit zijn lidmaatschap van andere organisaties, bijv. vakbeweging of politieke partijen. Doorslaggevend behoeft zo'n lidmaatschap intussen niet te zijn, want men dient ook te weten, waarom de kandidaat zich in zo'n andere organisatie heeft begeven. Het is zeer wel mogelijk, dat men lid is van een maatschappelijke of politieke organisatie, zonder dat men zijn opvattingen vereenzelvigd wenst te zien met de in zo'n organisatie overheersende opvattingen. Het lidmaatschap van een andere organisatie zal dus meestal wel een aanwijzing kunnen zijn voor het al of niet vertrouwen in iemand stellen, een beslissend moment in het geheel van overwegingen behoeft dit niet te zijn. Dit laatste vooral, omdat er binnen een organisatie oppositie-groepen mogelijk zijn (ook — als het mij geoorloofd is even verband met vraag 2 te leggen — in de C.P.N., zoals de laatste tijd is gebleken).

Het congres zal in deze kwesties terdege zijn verantwoordelijkheid moeten voelen, zowel tegenover het Verbond als tegenover de betrokken kandidaten. Dat men zich — gelijk gezegd — in geval van twijfel moet onthouden is eis van wijs beleid en zal daarom door de betrokken kandidaten moeten worden gebillijkt.

Niet alleen inzake de *feitelijkheid* der toedracht bestaat een dergelijke scherpe tegenstelling, maar ook inzake de *wenselijkheid*. Er zijn mensen, die zich met grote heftigheid verzetten tegen de gedachte, dat hun persoonlijkheid met de dood zou ophouden te bestaan, en er zijn anderen, die tegen die vernietiging in het geheel geen bezwaar hebben, ja, die zich zelfs tegen ieder voortbestaan verweren. Hierbij blijft geheel buiten spel het geloof aan bepaalde vormen van voortbestaan, zoals hemel, hel en dergelijke.

Tussen de beide uitersten van persoonlijke onsterfelijkheid en totale vernietiging kunnen wij ons nog een andere mogelijkheid voorstellen, n.l. het geleidelijk opgenomen worden van het menselijk bewustzijn na de dood in een groter geheel en tenslotte in het wereldbewustzijn.

Dit is de opvatting, waartoe het psychisch monisme leidt. Gaat men echter na, wat aanhangers dezer leer, zoals Fechner, Heymans en Leo Polak over dit onderwerp hebben geschreven, dan blijkt hier wel veel, maar toch geen volkomen overeenstemming te bestaan. Het blijkt, dat Fechner aan het voortbestaan der menselijke persoonlijkheid meer waarde hecht dan Leo Polak en dat Heymans in dezen een tussenpositie inneemt. Vergelijkt men b.v. de mooie rede, die Leo Polak in 1928 te Parijs heeft uitgesproken over „De zin van de dood“, en die is afgedrukt achter het gedenkschrift, dat in 1946 bij Breughel is verschenen, dan blijkt, dat Polak nergens uitdrukkelijk tegensprekt, wat Heymans over dit onderwerp heeft geschreven — en toch is er een verschil in nuance. Mag men hier spreken van een synthese tussen voortbestaan en verdwijnen, dan ligt bij Heymans het accent op het voortbestaan, bij Polak op het verdwijnen.

De opvatting, die Heymans aan Fechner ontleend heeft, kan heel in het kort als volgt worden weergegeven. Ieder mens is een deel van het wereldbewustzijn op soortgelijke wijze als een bepaalde gedachte een deel van mijn be-

wustzijn is. Die gedachte verdwijnt uit mijn centraal bewustzijn, verdrongen door een andere gedachte, maar zij is daarom nog niet vernietigd. Immers, zij kan nog steeds invloed op mijn bewustzijn uitoefenen, zij kan als herinnering terugkeren, zij kan met andere, aan haar verwante gedachten een groter complex vormen. Op analoge wijze zou dan ons menselijk bewustzijn na de dood invloed kunnen blijven uitoefenen, zich over een groter complex kunnen uitbreiden en tenslotte in het geheel opgaan. Heymans schrijft hierover aan het slot van zijn „Inleiding in de metaphysica“ het volgende:

„Hij, die zich echter in de hier geschetste opvatting geheel heeft ingeleefd, zal tenslotte tot het inzicht komen, dat voor haar niet het behoud der individuele bewustzijnsinhouden, maar de eenheid van het wereldwezen de hoofdzaak is. De wens naar een eeuwig voortbestaan heeft in de grond der zaak niet betrekking op iets ervaarbaars, maar op iets metafysisch; wat de dood afschrikwekkend en gruwelijk doet schijnen, is niet de gedachte aan het verlies van enige of van alle herinneringen, maar die aan de vernietiging van ons wezen. Iemand, die van een eentonige, op eng gebied beperkte bezigheid weer in het volle leven terugkeert, zou er zich weinig om bekommeren, wanneer de voorwerpen van die eentonige bezigheid hem nooit meer in de herinnering kwamen; ook zal niemand met een kind daarom medelijden hebben, omdat het alles, wat nu zijn bewustzijn vervult, spoedig vergeten zal hebben. Zo zouden tenslotte ook onze vreugden en smarten, onze vermoedens en onze dwalingen, onze pogingen ten goede en onze misslagen alle aan de vergetelheid kunnen worden prijsgegeven, zonder dat wij er ons over behoeften te bekommeren; wanneer slechts het ruimere en hogere bewustzijnsleven, dat erop volgt, nog altijd het onze is. En juist daarin, dat het psychisch monisme, doordat het aan alle individuele bewustzijnen een gemeenschappelijk Ik ten grondslag legt, ons diepste wezen voorstelt als eeuwig en voor oneindigen ontwikkeling vatbaar, daarin ligt zijn eigenlijke heilsboodschap.”

C. H. KETNER.

VREDESDORP: VADERLAND VOOR VERLATENEN

„Friedendorf“ zal de plaats heten, die de rustelozen en verlatenen, die nergens een thuis vinden, een vaderland zal bieden. Zij zal een deel van de opgroeiende jeugd onderdak geven, die door de oorlog ouders en thuis verloren hebben en die na de last van elke dag een plaatsje zoeken, waar zij hun hoofd kunnen neerleggen.

Mensen uit vele landen hebben zich voor de uitwerking van het plan uitgesproken en de dichter Carl Zuckmayer heeft op 19 Juni 1948 de eerste steen gelegd voor het jeugddorp.

De plaats, die daarvoor uitgezocht is, heet „Märzfeld Nürnberg“ — de plaats, vanwaar eens als het terrein van de „Reichsparteitage“ zo veel haat de wereld ingestuurd is!

Sedert enige weken werkt de jeugd daar nu aan de opbouw van het vredesdorp. Het zijn dertien Duitse jongens, die met een vaktuinman, een bankwerker, meubelmaker-timmerman, installateur, zadelmaker, electriciën, onderwijzer en het bestuur deze grootse taak aanpakken. Toch waren zij in het begin niet alleen. Quakers en quakervrienden uit verscheidene landen van Europa, uit Amerika en Indochina reikten de helpende hand. In Zwitserland is een organisatie gevormd, die met materiële middelen steunt. Twee maanden lang hebben de buitenlandse vrienden in een dagelijkse acht-urige werkdag vrijwillig geholpen met houthak en schop, om het dorp en de omgeving voor menselijke bewoning klaar te maken. Zij hebben daarmee een tweede eerste-steen gelegd, namelijk „de eerste steen in de harten van de vredesdorpeelingen voor het nieuwe leven“. De Duitse jeugd gaat nu, na het vertrek van de buitenlanders verder met de bouw van hun nieuwe thuis. Vóór de winter zullen in dit dorp 80—100

jongens geherbergd kunnen worden, waarna eigenlijk pas aan de bouw van het vredesdorp zelf gedacht kan worden.

Bouwend aan het dorp en zichzelf onderhoudend zullen de inwoners een ambacht leren, waarna zij als bruikbare mensen hun plaats in de maatschappij zullen vinden en hun gezinnen kunnen stichten. De jongens van „Friedendorf“ zijn optimisten. Zij hebben veel steun en hulp nodig van al degenen, die ertoe willen bijdragen het leven van jonge mensen weer aantrekkelijk te maken.

META KROPF.

Uit: „Fränkischen Presse“
dd. 18-9-48.

vertaald door J. Sybrandy.

KAARTEN OP TAFEL

Niemand mag om financiële redenen verhinderd worden lid te zijn van het Humanistisch Verbond. De leuze „Gij hoort erbij“ geldt ook voor wie geeft wat hij heeft, al worden de kosten daarmee niet gedekt (Mens en Wereld kost per lid f 2.— p.j. en van de contributie gaat de helft naar de gemeenschappen). In de actie „Kaarten op tafel“ verhoogden verscheidene leden reeds vrijwillig hun contributie, beseffende dat het Verbond enorm veel werk verzet en nog meer zal doen, zodra er meer gelden beschikbaar zijn. Vergeet niet Uw briefkaart in te zend. Kaarten op tafel!

Opinies

Ds A. G. Barkey Wolf over de Wereldraad der Kerken in „Elsevier“:

Maar de meest conflicterende opinies waren die tussen de Amerikanen enerzijds en de Zwitsers-Duitse theologen aan de andere kant. Bij de Amerikanen openbaarde zich een verontwaardigd „humanisme“, een tendens die tamelijk alarmerende afmetingen aannam. Wij kennen deze tendens die er in bestaat, een overwegende betekenis toe te kennen aan het menselijke. „Human rights“ lag hun tijdens de besprekingen in de mond bestorven. Kwesties van sociaal leven hebben dan de prioriteit. Zelfs de godsdienst wordt gereduceerd tot moraal. Deze neiging om de essentiële vragen te bezien bij het licht van de menselijke gegeven van het Evangelie, schijnt een van de meest aanvechtbare trekken van een invloedrijke fractie van de Assemblée te zijn geweest.

★

In Maastricht komt een academie voor beelden der kunsten, in „Het Parool“ van 30 Oct. j.l. lezen wij:

Tegen de bepaling in de ontwerp-statuten van de Jan van Eyck-academie te Maastricht, dat alleen kandidaten met een positief-christelijke levensbeschouwing konden worden toegelaten, zijn in de Maastrichtse raad en in de zitting van de Provinciale Staten bij de subsidie-behandeling zulke bezwaren gerezen, dat deze passage niet in de definitieve statuten zal worden opgenomen.

★

Kerkelijke uitzendingen zonder gebeden, gezangen, bijbellesing, preken, 70 miljoen heidenen in Amerika. De N.R.Ct. meldt per 15 Oct. j.l.:

De ervaring heeft de Episcopale Kerk in de Ver. Staten van Amerika geleerd, dat het gewone kerkelijke programma van radio-uitzending de luisteraars weinig voldoet, althans weinig uitricht om de 70 miljoen „heidene“, die er volgens bisschop de Wolfe van New York in de Ver. Staten wonen, tot kerkelijk leven te brengen. Daarom is — naar wij in Times lezen — een verandering van het radioprogramma ingevoerd. Omdat de mensen afgeschrikt worden door „godsdienstigheid“, zullen er geen gebeden, gezangen, bijbellesing, preken e.d. op het programma voorkomen. In de plaats daarvan wordt door enkele kunstenaars een beroemd toneelstuk als hoorspel uitgevoerd, waarna een stem zich richt tot de luisteraars met de vraag, welke diepere zin van het stuk wel is geweest.

★

Een Frans congres over het humanisme. Hierover lezen we in de N.R.Ct. van 15 Oct. j.l. o.a.:

Belangrijk was ook de lezing van de heer Robert over de verdediging van het humanisme. Herhaaldelijk was op dit congres opgemerkt, hoe moeilijk het is; een definitie van het humanisme te geven, daar dit veel meer een geesteshouding dan een leer is. Wat de positieve kant van het humanisme betreft, deze wordt door o.m. het volgende gekenmerkt:

1. Het humanisme erkent in de menselijke natuur blijvende, eeuwige elementen. Het tracht in ieder mens allereerst de mens te herkennen en te begrijpen. Het humanisme onderscheidt de wisselende elementen in de mens en het eeuwig beginsel en tracht tussen beide een synthese te vinden. De mens is gewikkeld in een voortdurend wordingsproces. Het is nodig, dat hij begrijpt, dat er boven dit steeds wisselende proces een blijvende cultuurtraditie is. Het humanisme legt de nadruk op hetgeen van het grootste gewicht is in het leven — de geestelijke waarden. De humanistische gedachte is niet maar franje aan ons leven maar een beginsel, het is essentieel. Men kan het humanisme slechts verdedigen door zelf humanist te zijn. De levenshouding van de humanist moet geen passieve berusting maar actieve aanvaarding zijn.

Humanistische gedachten

De moraal

Hoe zou het komen, dat vroeger, als ik een geschrift over moraal, deugd, plicht, berouw en zo meer onder ogen kreeg, dit me met z'n braaf in het gelid staande lettertjes altijd onzegbaar vervulde, ja me met tegenzin vervulde? Was ik te slecht om dit voorbeeldig geschrift te kunnen verteren? Of misschien niet slecht genoeg om me in die mantel van braafheid te verstoppen? Was het de pedante aanmatiging, waarmee de zedeleer voortging zich aan te preken, zonder zich te bekommeren om het vrije frisse leven, dat zijn eigen gang ging en zijn drang niet „kisten“ liet? De nimmer aflatende opstand van de leefdrijf tegen het woord? Hoe anders voel ik het nu! Naar ik hoop niet alleen doordat ik oud ben geworden. Hoe boeit me dit ontzaglijke drama van de mens, die al de eeuwen door worstelt om vorm te geven aan zijn leven, dat aarzelt in de tegenstelling tussen zijn ik- en zijn wij-drijf, beiden opstuwend uit zijn wezen, — tegenstelling, die al te vaak de samenstemming verhuut, waarin zijn natuurlijke bestemming ligt. Hoe beïelt zijn leven zijn geboden in de rotssteen om ze dan weer te vergruizen; hoe kneedt het altijd opnieuw zijn oude waarheden in schijnbaar vaste formules, waaruit de gist van nieuwe inzichten en drijfkrachten ze telkens weer uitdrijft, zoekend om in nieuwe vormen te worden opgevangen; hoe machtig is deze voortgang van het mensenleven door de tijden, zich vastgrijpend hier, steunpunt zoekend daar, telkens weer zich afzettend naar wijder uitzicht. Welk een tragedie vol dreiging! welk een komedie van roekeloos durven, van wagende hoop, van vreugdevolle aanpak! Neen, waarlijk, de moraal is niet vervelend; het leven boetseert er zichzelf in, en is daar nooit mee klaar.

De levende moraal vertoont in duizend vormen het beeld van het leven in de gemeenschap der mensen; zij leeft en groeit in het veel-ge-

schakeerd besef van wat mag of moet en van wat niet mag. Er woelt daarin een verscheidenheid van oordelen en strevingen, dikwijls verwarrend tegenstrijdig. Nu en dan komt er een profet of een kerk, die ordent en vastlegt, of een wijze mens, die alleen maar in zijn eigen leven toont hoe het eigenlijk zou moeten, — dan wordt er een leerstellige moraal of zedeleer gegeven, dan een voorbeeld, die voor een volk, voor een cultuurkring, voor een beschavingstijdperk in woorden of daden hun diepere streven en verlangen uitbeelden.

Vanwaar dit besef van wat behoort en niet behoort? vanwaar de dwingende macht van dit besef, richting houdend door alle dwaling heen? De Christen ontleent het aan het rechtstreeks goddelijk gebod, en vreest dat het verlies van deze Stem Gods hem in de chaos zal storten, als hij zijn geloof verzaakt. Hij dwaalt: als het verlies van een gods-voorstelling hem ontzedelijkt, dan was niet de zwakte van zijn geloof, maar zwakte van zijn zedelijk besef daarvan de oorzaak, zwakte van dat zedelijk functieverband, dat de grote regulator is van het leven in de gemeenschap der mensen. En dat uit zijn eigen gegeven aanleg van drift, rede en eenheids-verlangen opgroeit, vorm krijgend in de aanraking met zijn wereld-rondom; daarom wisselend in kracht en omvang, maar na elke inzinking altijd weer zich herstellend, zoals het leven dat doet.

De levende moraal van enkeling en mensheid, uitkristalliserend in voorschrift en wet, in gewoonte en gebruik, in traditie en ideaal, levend in streven en daad, in instelling en revolutie, in menselijk verlangen en menselijk oordeel. Verslappend en zich herstellend, zich handhavend en zich vervormend, onafhankelijk van gods-voorstelling en geloofsdogma; omgekeerd zich ook daarin uitbeeldend, bij ieder naar zijn aard. Een facet, het belangrijkste van bepaald gezichtspunt uit, van het menselijk leven, dat zelf een van de vormen is, waarin onze aanschouwing het verborgen Mysterie vermoedt.

J. KAT.

TER NAVOLGING

Ik kan 't feitelijk niet missen. De contributie is al een flinke druk op de portemonnaie.

Maar ik rook, en graag. Om te beginnen zal ik me een paar weken dat genoeg ontfeggen.

Daardoor sluit ik nu f 2.50 in voor „De kaarten op tafel“.

Het is maar een druppel op een gloeiende plaat. Maar 4000 rijksdaalders is toch f 10.000.

Succes met de actie.

d. V.

Korte berichten

In het maandbericht van de Gemeenschap 's-Gravenhage van het Humanistisch Verbond lezen we o.a.:

Door enige vrouwelijke leden werd onderdak gezocht voor 30 Franse kinderen. Dit is prachtig gelukt. Mevr. N. Evenblij-Sloof, Marekstraat 36, heeft de centrale leiding van dit werk. Ieder lid, die op één of andere manier ons hierbij kan en wil helpen met b.v. geld, dekens, kleren, textielpunten, enz., geve dit onmiddellijk op bij haar. Gironr. 220235 t.n.v. S. Evenblij.

Verschenen is het „Verslag over het per 31 Dec. 1947 eindigende zestigste boekjaar“ van de N.V. Levensverz. Mij. „Aurora“. Daarin lezen wij:

Op 3 Juli 1948 overleed op 90-jarige leeftijd de man aan wie onze Maatschappij meer dan aan wie ook te danken heeft, onze President A. H. Gerhard, die sedert 1901 Commissaris onzer N.V. is geweest. Met hem is de „vader“ van onze Maatschappij heengegaan, een man, die ondanks zijn hoge leeftijd onvervangbaar was en die wij nimmer zullen vergeten.

Korte tijd later, op 12 Augustus 1948, werd hij gevolgd door de Heer M. J. de Moor, die tijdens zijn leven een van de naaste medewerkers van de Heer Gerhard was geweest, niet slechts als commissaris en laatstelijk als vice-president van „Aurora“, maar ook als voorzitter van de Commissie voor Opvoeding van de „Wezenkas“, waarvan Gerhard de oprichter en voorzitter was.

Op 24 Sept. 1947 benoemde de Alg. Verg. van aandeelhouders tot Commissaris de Heer Dr. J. P. Van Praag. Per 31 Dec. 1947 bedroeg het totaal verzekerde bedrag ruim elf miljoen gulden.

Binnenkort zal verschijnen:

KERSTVIERING IN HET HUMANISTISCH GEZIN

Een eenvoudige brochure ten behoeve van de leden. De inhoud:

H. LIPS Het feest, waarom en hoe?
H. VAN LAAR 3 Kinderliedjes
A. MEILINK Kerstversiering
M. KNOOP Enige vertellingen en literatuur
W. VAN HALM Kerstspelletjes

De prijs van deze brochure is nog niet bekend, doch zal niet hoger zijn dan f 0.50. Bestellingen uitsluitend bij de gemeenschapsbesturen. Alleen algemene leden kunnen bij het Centraal Bureau bestellen. Willen ook de gemeenschappen zo spoedig mogelijk het gewenste aantal opgeven?

Kinderboeken

Uit diverse gemeenschappen is mij herhaaldelijk de vraag gesteld om een paar titels van goede kinder- en jeugdboeken te noemen. Het Sint-Nicolaasfeest nadert, en dan is een boek een goed cadeau. Ook voor een kind.

Gelukkig zijn er al weer zeer goede kinderboeken voor niet al-te-hoge prijs te koop. Eigenlijk voor alle kinderleeftijden is geschikt de bekende Daantje-Serie van Leonard Roggeveen. Er zijn tien deeltjes verschenen, doch ieder boekje is apart te koop en te lezen. De kleintjes smullen ervan, wanneer we er hun iedere avond, voor het naar bed gaan, een hoofdstukje uit voorlezen. En de zes à negen jarigen, die zelf al lezen kunnen, zullen er ook van genieten. Terwijl Vader of Moeder, die voorleest.. probeer het zelf maar eens!

De boekjes zijn uitgegeven bij van Goor in den Haag en kosten f 1.75 per stuk. Van dezelfde schrijver en bij dezelfde uitgever zijn verschenen vier deeltjes in de Okkie-Serie. Ook deze boekjes zijn juweeltjes voor onze kleintjes en om voor te lezen en om te laten lezen. Ze kosten maar f 0.95 per stuk.

Eveneens zeer aanbevelenswaardig voor de kleineren, die net lezen kunnen of net nog niet, zijn de beide boekjes van van Dok „Koos op oom Jan's boerderij” en „Koos' avonturen op de boerderij”.

Deze boekjes kosten f 1.75 en zijn uitgegeven bij van Goor in den Haag. Vaders en Moeders, die graag een boekje met aardige, ouderwetse rijmpjes bij de hand hebben, moeten beluistert kopen, het leuk uitgegeven boekje van S. Abrahamsz: Rijmpjes en versjes uit de oude doos. Meulenhoff, A'dam à f 1.95.

Aardige en goedkope boekjes, die in de allereerste plaats als uitgaafjes voor de school bedoeld zijn, doch die we ook voor 't gezin zeer kunnen aanbevelen zijn: Brussee—Mantel en Brussee: Kinderstemmen, vier deeltjes à f 0.80 en Douwes: „Sprookjes”, twee deeltjes à f 0.75. De eerste serie is een uitgave van Thieme in Zutphen, de tweede van ten Brink in Meppel.

Voor de jongens van tien tot veertien kunnen we de volgende boeken aanbevelen.

A. Met een historische inslag:

C. Wilkeshuis: Patava, de kolenjongen, Boom Ruygrock, Haarlem, f 3.90.

R. Feenstra: Met de Eendracht op avontuur, Thieme, Zutphen, f 3.90.

E. Zandstra: De Friezen van het Flevomeer, Kluitman, Alkmaar, f 3.90.

B. Met een technische inslag:

Leonard de Vries: De jongens van de Hobbyclub. De Hobbyclub op avontuur. Jongens' Electriciteitsboek. Allen uitgaven van de Bezige Bij, A'dam à f 5.90.

C. Spannende, avonturenboeken.

S. H. Jonkman: Frank ziet Engeland, de Boer, A'dam, f 4.50.

Breckenridge: De radiojongens in het donkerst Afrika. De radiojongens zoken het verloren Atlantis. Uitg. Campagne, Enschede, f 5.—

K. van der Geest: Sloep drijft af. Gulden Pers, Haarlem, f 4.50.

P. A. Begeer: Jaap Schilt, een vancantie in de polder, deel 1 en 2. Arbeiderspers, A'dam, f 4.50.

Voor oudere jongens zijn zeer mooie:

Anthony van Kampen: Ketelbinkie. Ketelbinkie's stuurmanstijd. de Boer, A'dam, f 4.50.

Arie Pleysier: Klaas, de landkrab, de Boer, A'dam, f 4.50.

Voor meisjes van tien tot veertien kan men een keus doen uit de diverse boeken van J. M. Sellegger—Elout.

O.h. De kinderen van Keer (Populier à f 3.90, Servire.

Ook de boeken van mevrouw Porthast—Grimberg zijn buitengewoon goed. Men noteer b.v. van haar: Gijs en Geesje. Arbeiderspers à f 4.50.

Verder:

Bep Verschuur: De schuur in het bos. West-Friesland, Hoorn, f 3.50.

Betty van der Plaats: Hoe Jettie weer Jet werd, en Jij bent de oudste Jet. Roelofs van Goor, Meppel, f 3.50.

En voor oudere meisjes:

Lesa Wenger: Jorinde, van Goor, den Haag, f 4.95.

DE MODERNE JEUGDRAAD

De Moderne Jeugd Raad (M.J.R.) gevestigd te Amsterdam, Keizersgracht 717, stelt zich ten doel het werk, dat door de aangesloten organisaties wordt verricht, zo veel mogelijk te bevorderen. Bovendien heeft de M.J.R. op het terrein van de *vrije jeugdvorming* een eigen taak, want het bevolkingsdeel, dat de M.J.R. bestrijkt, wordt maar zeer ten dele door de samenwerkende instanties bereikt. Als wij het totaal van de jeugd, die aan enigerlei vorm van jeugdwerk deelneemt, op ca. 75.000 jonge mensen stellen, dan is het duidelijk, dat de groep niet-georganiseerde jeugd, die voor het lidmaatschap in aanmerking komt, ook tienduizenden jongeren telt. Hier ligt de belangrijkste taak van de H.J.R. Hier ligt een stuk gemeenschappelijk verantwoordelijkheid voor een aanzienlijk deel van de Nederlandse jeugd, die wij in hoofdzaak in de arbeiderswereld vinden. Het werk onder deze „niet-gegrepen” jeugd is uitermate moeilijk en kostbaar en speciale maatregelen zijn nodig. De instantie, die zich in 't bijzonder met dit werk in de M.J.R. bezighoudt, is de *Dienst voor de niet-gegrepen jeugd „Het Anker”*. Deze dienst heeft een Jeugdtehuis te Amsterdam en een Jeugdtehuis in Den Haag, die zich beide in een zeer grote belangstelling van de buurtjeugd verheugen. In de dienst werken samen: het N.V.V., de A.J.C., het Humanistisch Verbond en de Stichting „Humanitas”.

In deze tehuizen is een gebrek aan ruimte en een tekort aan leiding. Het eerste is moeilijk op te lossen, omdat nu eenmaal het verlangen om voor dit massa-jeugdwerk speciale tehuizen in te richten, onder de huidige omstandigheden, niet in vervulling kan gaan. Het tekort aan leiding zal op de duur uit de weg kunnen worden geruimd als we deze mensen zelf kunnen scholen en indien de dienst over ruimere middelen de beschikking zal krijgen. Naar de juiste methoden van werken wordt nog gezocht. Het is ook de taak van de M.J.R. op dit terrein researchwerk te verrichten. Het werk is zorgvuldig opgezet en de resultaten worden zo veel mogelijk vastgelegd, want de opgedane ervaringen dienen in de onderzoeken te worden betrokken.

Dit werk onder de niet-georganiseerde jeugd moet zo veel mogelijk gedecentraliseerd geschieden. Ideaal zou zijn als onze dienst bv. in de grote steden in een aantal buurten te-

Voor meisjes en jongens samen raden we aan: Het boek voor de jeugd en Het nieuwe boek voor de jeugd. Beide à f 6.90 per stuk.

Wie boeken met een uitgesproken natuurelement wil, neme het beproefde Het en dennen van Thijssse bij Ploegsma in A'dam à f 4.90, of een deeltje uit de levende natuurserie van Born in Assen. Bos — Kijk uit je ogen.

Tevens kunnen we zeer aanraden voor tekenlustigen de mappen met voorbeelden van Arti in Alkmaar à f 0.75 per map, waarin landschappen, bloemen, schepen enz. verkrijgbaar zijn.

Natuurlijk is er naast het geneemde, nog veel meer dat goed is. Het bovenstaande is slechts bedoeld als een keuze en een eerste oriëntatie. We hopen in de toekomst nog eens een lijst te kunnen geven. Voorlopig kan men hier zijn voordeel mee doen.

M. K.

huizen zou openen, waarbij de ouders ook geïnteresseerd worden. Voor het plaatselijk werk zijn commissies gevormd, die een grote mate van zelfstandigheid bezitten. In het algemeen zijn in deze commissies dezelfde organisaties vertegenwoordigd als in het bestuur van de landelijke dienst.

Over de toegepaste methoden van werken ten slotte het volgende. Afgestapt wordt van de gedachte, dat er iets voor deze jongens (meisjes kunnen nog niet worden geplaatst) moet worden gedaan. Uitgangspunt is *zelfwerkzaamheid*. Daarom wordt aan praktische handenarbeid veel aandacht geschonken. Bovendien wordt aan spel en sport en 's zomers aan kamperen een ruime plaats toebedeeld. Het is ontroerend om te zien, wat deze jeugd mist en waartoe men deze jonge mensen onder goede leiding kan brengen. Bij een bezoek aan het Amsterdamse tehuis aan de Prins Hendrikkade 142 bleek me nog eens ten overvloede welk een zegenrijk werk wordt gedaan. De buurtjeugd woont in hoofdzaak in stegen en sloppen, die een schrille tegenstelling vormen met de moderne arbeiderswoonwijken. In deze door veel te veel mensen bewoonde huizen is er geen sprake van een eigen kamertje, waaraan jonge mensen een natuurlijke behoefte hebben om eens heerlijk alleen, met het hoofd zo lekker lui in de handen gesteund, een boeiend boek te verslinden. In het jeugdtehuis kun je ze vinden, jongens met piekharen, goor en letterlijk op een slof en een schoen, die met een boek in een hoek zitten, even vergetend de ruzies thuis en de onmogelijkheid om daar eens hetzelfde te doen als in het jeugdtehuis.

Het is te weinig, wat tot dusver gebeurt. Het is de taak van de M.J.R. om middelen, mensen, om mogelijkheden te vinden, tot uitbreiding.

B. DRUIABER.

Aangesloten organisaties

Arbeiders Jeugd Centrale (A.J.C.) te Amsterdam.

Vrije Jeugd Beweging (V.J.B.) te Amsterdam.

Ned. Culturele Sportbond (N.C.S.) te Amsterdam.

Jeugdraad Ned. Verbond v. Vakverenigingen (N.V.V.) te Amsterdam.

Instituut voor Arbeiders Ontwikkeling (I.v.A.O.) te Amsterdam.

Humanistisch Verbond te Utrecht.

Dienst niet-gegrepen Jeugd (N.G.J.) „Het Anker” te Amsterdam.

Twee huizen zijn voor de buurtjeugd geopend: te Amsterdam, Prins Hendrikkade 142, en te Den Haag, Noordwal 61.

KERSTLECTUUR

DICKENS: Christmas Carol (vertaling Wereldbibl.). C. S. ADEMA VAN SCHELEMA: Vrede spreidt gij uw zachte vleugels...

HENR. ROLAND HOLST: De zachte krachten zullen zeker winnen (uit „Verzonken Grenzen”). Ver over de glinsterende Zeën (uit „Thomas More” eind 2e bedrijf).

ANDERSEN: Sprookjes (De Geschiedenis van een moeder; Iets; De Kabouter en de kruidenier).

AERT VAN DER LEEUW: Vertellingen (Wereldbibl.).

R. N. ROLAND HOLST: Overpeinzingen van een bramenzoeker.

MARIE HAMSUN: Een doktersfamilie in het hoge Noorden.

(Gaarne meer opgaven voor deze rubriek).

LEO TOLSTOI: Iwan de Dwaas (De Graankorrel, de drie kluisenaars).

JAC. VAN HATTUM: De vlinder en de windekel (De Driehoek, 's-Graveland).

DE SNEEUWGANS (premie-uitgave W.B. 1946).

OSCAR WILDE: De jonge koning (Granaatappelhuis, uitg. W.B.).

JAN POORTENAAR: De niet-geschilderde beeltenis (De Torenreeks, Naarden).

BERGMANS EN CAUWELAERT: Bloemlezing (3 dln.), (uitg. De Sikkels, Antwerpen).

H. G. CANNegieter: Feestdagen.

Feestgangers (De Tijdstroom, Lochem).

WELKE HUMANIST HELPT HUMANIST?

Gewezen R.K. jarenlang bedrijfsleider-administrateur ener Katholieke Coöperatie Humanist geworden en daardoor in maatschappelijke moeilijkheden

ZOEKT PASSENDE WERKKRING

• Grondige alg. ontw. • Diploma boekhouden • Ned. en Duits handelscorresp. • Statistiek A. • Certif. psychologie • Middenstands dipl. • Dipl. vakkennis, Kruidenierswaren en Brandstoffen. • Rijbewijs A

Personen en instellingen, die vacatures hebben of kunnen bemiddelen, worden gaarne uitgebreide inlichtingen verstrekt.

Brieven onder letter R aan bureau „Mens en Wereld”.

DE ZORG VOOR

buitenkerkelijke militairen

Over het thuisfront voor de buitenkerkelijke gedemobiliseerden lezen wij in „Humanitas” van Oct. j.l.:

Daar waren ze bijeen, al deze aanwezigen, al dan niet als officiële vertegenwoordigers van al die organisaties, die zich plaatsden op de grondslag van het democratisch-socialisme en zij kwamen reliëf geven aan de stichting van dat Thuisfront, dat zich gesierd heeft met de naam „Humanitas”, en dat zich in het bijzonder ter beschikking stelt van de buitenkerkelijke militairen, demobiliserenden en gedemobiliseerden.

Vervolgens lezen we in het Dagblad van Noord-Limburg van 19 Oct. j.l.:

Van de zijde der vereniging „Band Nederland-Indië” die zich als oudste en neutrale organisatie sinds 1945 voor de belangen van de militairen overzee in het geweer heeft gezet, hebben we vandaag een zorgvol protest vernomen tegen de oprichting van een „derde Thuisfront” met name „Humanitas” hetwelk pretendeert de geestelijke belangen der niet-kerkelijke militairen te zullen behartigen.

De band „Nederland-Indië” ziet in de totstandkoming van bedoelde organisatie nl. een ernstig gevaar, dat het politieke element zich in de welzijnsverzorging der militairen zal gaan dringen, op grond van het feit, dat louter politieke organisaties de oprichters van „Humanitas” zijn nl. N.V.V. V.A.R.A. A.J.C. P.v.d.A. e.d.

Onzerzijds merken wij hierbij op, dat de begrippen „buitenkerkelijk” en „democratisch-socialistisch” elkaar inderdaad niet dekken. Wij kunnen niet geloven, dat men dit in de kringen van de P.v.d.A. niet zou inzien en niet bereid zou zijn naar een gezonde oplossing van deze kwestie te streven.

Scheefgetrokken en

rechtgezet

In „De Waarheid” van 16 Oct. j.l. stond onder de titel „theorie en praktijk” een beschouwing over het moderne humanisme. Als kenmerk ervan noemt de schrijver het beginsel van de persoonlijke en geestelijke vrijheid. Hoewel hij dit op zichzelf een verdienste acht, verwijt hij de moderne humanist, dat hij vergeet in een kapitalistische maatschappij te leven. De persoonlijke vrijheid is in onze maatschappij immers geen werkelijkheid, en de oorlog kan men niet uitbannen door aan te tonen dat hij mens-onwaardig is. Wie zonder meer voor de persoonlijke vrijheid is, is ook voor de vrijheid van de kapitalist. De schrijver besluit met te zeggen, dat de humanist van heden de keus heeft of met de reactie samen te gaan (en daarmee op te houden humanist te zijn) of met de arbeidersklasse op te trekken, waardoor het proces van vrijmaking van de mens versneld wordt.

Deze beschouwing van „De Waarheid” doet het moderne humanisme geen recht. Geen ogenblik wenst de humanist te vergeten, dat hij in een maatschappij leeft, waarin de beginselen van het humanisme niet verwerkelijk zijn. Geen ogenblik meent hij dat de oorlog is uit te bannen door de slechtheid ervan alleen maar aan te tonen. De oorlog te bestrijden blijft zijn taak, niet het minst door voor die verwerkelijking van de humanistische beginselen te strijden. En het is geheel en al met de geest en de praktijk van het humanisme in strijd te beweren, dat het voor de vrijheid is van de kapitalist. Het humanisme is voor de vrijheid van de mens en alles wat door die mens, kapitalist of socialist, of communist, daaraan in de weg wordt gelegd, zal hij verwerpen. Met nadruk staat er in de beginselverklaring van het

PIETJE BEL

werd gangster

De minister van onderwijs, kunsten en wetenschappen heeft de strijd aangeboden tegen de zgn. beeldlectuur. Dat zijn die kleine, meestal uit België ingevoerde boekjes die detective- en andere histories bevatten in plaatjes. Ze worden hier, ook door de jeugd, veel gelezen: 1e omdat ze weinig kosten, 2e omdat ze een soort filmboekjes zijn, die geen inspanning van de geest vergen, 3e omdat ze de meest kwajongensachtige avonturen bevatten. In een rondschrijven aan de directeur der Rijkshogereburgerschoolen heeft de minister de aandacht gevestigd op het onwenselijke, dat deze boekjes, waarin Pietje Bel tot gangster is geworden, in de school circuleren. Dit initiatief van de minister heeft onze hartelijke instemming. Want ook al zou men geneigd zijn de inhoud menigmaal onschuldig te vinden, dergelijke boekjes verminderen de eerbied voor het boek, wennen de geest aan het zinloze, banale en bevorderen een leesgewoonte, die bijzonder gevoelig is voor het normloze en nihilistische.

Humanistische Verbond: „Het humanisme is in de Westerse cultuur thans niet denkbaar zonder de principiële erkenning van de persoonlijke vrijheid, de sociale gerechtigheid en de culturele verantwoordelijkheid.” Deze drie beginselen horen onverbreeklijk bij elkaar. De humanist trekt alleen op met wie ze als onverbreeklijk beschouwt, want slechts dan wordt het proces van de vrijmaking van de mens versneld.

BRIEVEN VAN LEZERS

Waar vechten onze jongens voor?

Toen het destijds nodig geoordeeld werd voor Indonesië de oorlogstoestand te laten ingaan, was het argument, dat extremisten dit noodzakelijk maakten. Nu is de communistische opstand door het republikeinse leger, onderdrukt. Menig ouder zal zich moeten afvragen: waarom blijft mijn kind uit het gezin weggenomen? En ik vraag me af, wordt het geen tijd, dat het Verbond een daadwerkelijke vredeswiel demonstreert met een veto over het spelen met de hoogste menselijke waarden? Vechten op leven en dood voor de vrijheid onzer cultuur — prachtig — maar jonge mensen opleiden voor moord of wie voor diezelfde vrijheid een offer brengen, dit lijkt mij onzedelijk en indruisen tegen wat door de humanist als het hoogste moet worden erkend, nl. eerbied voor de mens.

S. P. ST. PONS.

Vurig hopen wij met de inzender, dat de troepen spoedig zullen kunnen repatriëren. Wij beseffen tegelijkertijd dat de zaken niet zo eenvoudig liggen als hij hier stelt. Wie eenmaal aanvaardt, dat voor de vrijheid van onze cultuur gevochten mag worden, zal ook moeten begrijpen dat bij verschil van opvatting van die vrijheid en die cultuur verschil van zienswijze mogelijk blijkt omtrent de toelaatbaarheid van het vechten. Het humanisme met zijn eerbied voor de mens zal daarbij als gebod niet mogen ontbreken.

RED.

Geen scheidslijnen

In het nummer van 23 September staat een zin, die mij aandeed als een addertje onder het gras, nl. met iets van de zelf-voldaanheid, begrensdheid en verstarung, die zoveel kerkelijken noodlottig is geworden;

„Hoewel de humanist er uiteraard van overtuigd is, dat het humanisme een hogere waarheid belichaamt dan de Godsdiensten, is hij te zeer doordrongen van het persoonlijke karakter van iedere levenskeuze, om het persoonlijke karakter van iedere samenwerking met niet bereid te zijn tot eerlijke samenwerking met andersdenkenden.” Het laatste deel van deze zin is andersdenkenden.” Het laatste deel van deze zin is andersdenkenden.” Het laatste deel van deze zin is andersdenkenden.”

Tegen het eerste deel niet opheffen, Ten eerste: waar blijft bij deze vergelijking de zich evenzeer humanist als gelovige voelende mens of hij nu wel of niet kerkelijk, méér christelijk of méér pantheïstisch is geïntereerd?

Ten tweede: hoe kan de mens, die zijn subjectiviteit

(de redactie behoudt zich het recht voor om deze te bekorten)

nooit geheel kan opheffen, de waarde van de éne menselijke waarheid afwegen tegen de waarde van de andere menselijke waarheid? Voor de humanist is toch elke waarheid betrekkelijk en mijlpaal maar geen eendooel? Ik denk b.v. aan Lessing, die nooit-bewerdigd waarheid-zoeken verkoos boven zich geborgen voelen in een stukje begrensd, betrekkelijke en aanvechtbare mensen-waarheid.

Wanneer de humanist geen andere waarheid erkent dan die een mens persoonlijk op de twijfel heeft bevochten en altijd opnieuw moet bevechten, — wanneer hij overtuigd is, dat de mens met geen andere maat kan meten dan die van de eigen beperkte persoonlijkheid en dat de mensheid altijd op weg is naar een nooit in haar geheel vindbare Waarheid — hoe kan hij dan de waarde van de éne zelf-doorleefde mensen-waarheid afwegen tegen de waarde van een andere zelf-doorleefde mensen-waarheid?

Wanneer de niet-kerkelijke humanist de eigen waarheid boven die van de „Godsdienst” stelt, verstaat hij onder Godsdienst waarschijnlijk een geheel van overgeleverde dogma's, gebruiken en ceremoniën zonder innerlijk doorleven.

Wij kunnen Godsdienst ook begrijpen als uiting van het aangeboren verlangen van de mens naar een vervoering, die hem uithet boven zichzelf, zoals hij zich ervaart in het gewone leven, — om hem te brengen tot zijn werkelijk, zijn oorspronkelijk Zelf.

Alle Godsdiensten van alle tijden waren uiting van dat verlangen, de Godsdiensten van Oosterse en Westerse volken, — van hen die gemeenschappelijk wensen te aanbidden en van hen, voor wie religieuze vervoering alleen volkomen persoonlijk kan worden doorleefd. (b.v. bij de pantheïstisch-gelovigen).

Ook de humanist, die in zijn streven naar waarachtigheid alle grote en misbruikte woorden vreest, leeft uit dit in wezen religieuze verlangen — wat zou hem anders voortdrijven, staande houden en offer-bereid maken?

Evenals de Christelijke geïntereerde humanist, die zich gedragen voelt door de liefdeleer van Christus, aanvaardt de niet-kerkelijke humanist het leven als opdracht, — maar hij zwijgt over een opdracht-gever, terwijl hij toch weet, dat de mens zoals wij die kennen, noch leven, noch mens, noch opdracht kan voortbrengen; hij zwijgt uit eerbied voor het onuitspreklijke, maar duidt in de erkenning van dit „Onuitspreklijke” hetzelfde aan, wat de kerkelijke humanist tracht aan te duiden met de naam God.

Is het werkelijk nodig, scheidslijnen te trekken terwille van voorstellingen en formuleringen, afhankelijk van opvoeding, milieu en persoonlijke aanleg?

F. R. S.

Zoekend naar gemeenschap

Een van de vele dingen, die bij de mensen van vandaag opvallen, is hun zoeken naar gemeenschap. Dit is

door de toestand na de wereldoorlog sterker geworden. Dat is begrijpelijk, als we eens dieper op de zaak ingaan.

Voorop staat de hechte gemeenschap, die in oorlogstijd is gevormd door de strijd tegen de bezetter. Deze wist zo diep in te grijpen in het maatschappelijk leven, dat niemand deze kon ontwijken, omdat het ieder in zijn persoonlijke vrijheid aantastte.

Na de oorlog hield deze gemeenschap op, om zich weer te splitsen in groepjes, elk met eigen doel en eigen belangen. Waren we in het negatieve één, in het positieve wisten wij geen gemeenschappelijke lijn te trekken, omdat vaak eigenbelang ging spreken. Men had echter het mooie van gezamenlijk beleiden idealen gevoeld. Het offer, dat deze gemeenschap van het volk vroeg, deed dit zich hechter aaneensluiten.

Ook dit hield op. Toch bleef men zoeken naar die gemeenschap, temeer, daar de toestand diegend werd. Het lukte echter niet, een nieuwe met nieuwe idealen op te bouwen en de mens trachtte in eigen kring iets terug te vinden van die verbondenheid, die hij gevoeld had in die donkere dagen. Helaas gaf dit aanleiding tot alle mogelijke uitwassen, omdat leiding ontbrak en het doel daardoor in vele gevallen slechts eigen genoegen werd.

Ik geloof niet, dat er ooit zoveel buurtverenigingen geweest zijn, waarvan ik de waarde heus niet ontken, maar die door de omstandigheden niet anders beoogden, dan feestjes uitschrijven en kinderspelen organiseren.

Groot ook is het aantal reisclubjes. Overal ziet men 's zomers de Jan Pleziërs, die vaak een troep mensen vervoeren, die amper deze naam verdienen. Braspartijen en dolle uitgelatenheid worden hier bevorderd onder het mom van tochten in de natuur. Massa's kaartclubjes, dansclubjes en bijartclubs rezen op als paddestoelen en brachten afleiding van de toestand, zoals deze is en dient te worden aanvaard, opdat die aangrijpingspunt kan zijn voor hogere idealen. Het zal moeilijk zijn, voor een groepering hieruit zijn voordeel te trekken.

Alle mogelijke krachten, die gemeenschapsbindend zijn, zullen moeten worden benut. Vooral de harde werkelijkheid moet gebruikt worden, omdat voor utopieën nu geen tijd is. Te hard is de wereld, dan dat de mens als vroeger zich zou bezoeiden aan fantasieën. Een duidelijk omschreven doel dient bezieling te geven. De beuheid van alle strijd maakt het noodzakelijk gemakkelijk te grijpen leuzen te propageren, omdat de lust ontbreekt, zich te verdiepen in problemen, om de zin van wat niet onmiddellijk begrepen wordt, te vatten. Dat is een opgave, die moeilijk is, maar die voor een gemeenschap in deze dagen noodzakelijk is.

Het taaië schild van onverschilligheid, dat alle natuurlijke belangstelling van de mens bedekt, moet worden gebroken met zorgvuldig uitgekozen wapens. Nogmaals, gemakkelijk is het niet, maar de noodzaak dwingt ons, die te zoeken.

J. KLOOSTERMAN.

Wij zoeken voor gezin met 3 kinderen
HUISHOUDSTER

aangezien de vrouw in bedrijf werkzaam is. Brieven onder letter S Bur. Hum. Verb. Utr.

De motor draait

Mijn tournee langs de gemeenschappen is ten einde! Een indruk? Och, eigenlijk heb ik een hele serie indrukken. Ik heb gemeenschappen gezien waar men vol enthousiasme aan het winterseizoen is begonnen, waar goede en soms zelfs grootse plannen worden ten uitvoer gebracht. Andere gemeenschappen bleken slechts met moeite op gang te kunnen komen. Maar dit moet gezegd worden: geheel passieve gemeenschappen zijn er niet in het Verbond. Zeker, in de ene plaats gaat het beter dan in de andere, maar in al onze gemeenschappen wordt een stuk werk verzet, dat zelfs hier en daar uit dijt tot een zeer omvangrijk en invloedrijke arbeid.

Nog één indruk: Wat hangt er vaak veel af van de activiteit van enkele mensen, soms slechts van één man of vrouw. Als het hier of daar soms niet zo vlót gaat als wij zouden wensen, komt het omdat die man of vrouw ontbreekt. Wat deze enkelen inspireert? Hun onverwoestbaar geloof in de mogelijkheden vanrijke en invloedrijke arbeid.

De uitbreidingsactie

Heeft de toenemende activiteit op dit gebied enig resultaat? Ziehier een enkel cijfer: In September (toen was de actie nog niet begonnen) werden 78 nieuwe leden ingeschreven. In October bedroeg dit aantal 160. Dat betekent dus dat als de gemeenschappen die nu op toeren komen, doorzetten en de gemeenschappen die nog niet meededen ook aanpakken, we in de maand November een belangrijke stijging van ons ledental kunnen tegemoet zien. Of huisbezoek ook helpt? Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Leeuwarden, Wageningen, Dordrecht en Leiden, gemeenschappen die allen een aantal huisbezoekers hebben, wonnen behoorlijke aantallen leden.

Natuurlijk komt men er niet met huisbezoek alleen! De gemeenschap moet ook wat te bieden hebben. Mogelijkheden zijn er stellig. Een enthousiast huisbezoeker uit Amsterdam zond vier nieuwe leden door met het commentaar: De velden zijn rijp om te oogsten! Wij hebben er niets aan toe te voegen.

Nog een wenk: Men moet de leden ook vasthouden. Deze maand hebben vrij veel leden bedankt. Meestal een financiële kwestie. Een regelmatige, desgewenst wekelijkse, contributie-inning is dan de beste remedie.

Uit de gemeenschappen

LEEUWARDEN. Een uitstekend opgezet winterprogramma. Naast een maandelijkse Zondagochtendbijeenkomst, houdt men er, ook eenmaal in de maand, een besprekingsavond, waarvoor een belangrijk deel eigen leden de besprekingen inleiden. Op grondslag van onze schriftelijke cursus: „Wat is Modern Humanisme” is een cursusgroep gevormd o.l.v. de voorzitter van de gemeenschap.

APELDOORN. Nog een nagekomen verslag over het buitenwerk. Hieruit blijkt dat zich in Apeldoorn een vaste kern gevormd heeft die regelmatig aan het buitenwerk deelneemt. Er werd een bezoek gebracht aan

het museum Felua, verder was er een fietstocht naar Klein Paradijs, Groot Panorama en Woeste Hoeve; aan de districtsdag op 18 Juli namen 50 leden deel. Men bezocht o.a. de grote bloementoonstelling Berg en Bos.

GOUDA. In Gouda kwam de gemeenschap met een aantal culturele organisaties tot de opstelling van een kalender, zodat men met elkaars bijeenkomsten kan rekening houden. Er blijkt uit dat de gemeenschap Gouda het aandurfte een uitgebreid winterprogramma samen te stellen.

ZUILEN. Vorige keer vergaten we het toegezonden verslag. Een enkele zin eruit: „Het is de gemeenschap Zuilen van het Humanistisch Verbond een groot genoegen te kunnen meedelen dat „de motor” j.l. Zondag heeft proef gedraaid. Wij mochten ons verheugen over een grote belangstelling en hebben besloten de wielen in Zuilen draaiende te houden.”

DORDRECHT. Als we goed zien begint er in Dordrecht vaart in te komen. Acht nieuwe leden werden gewonnen, negen leden gaven zich op voor het Kaderweekend, de jongerengroep is er klein, maar zeer actief. Een uitstekende proef werd genomen op 30 en 31 October met een gemeenschaps-weekend in het theehuis van het prachtige Wantij-park. Het was te goed om er niet iets van te vertellen: Zaterdagmiddag verzamelden ± 30 leden zich in het gezellige theehuis. Het weekend begon met een gezamenlijke broodmaaltijd, waardoor de stemming er meteen in was. Na de maaltijd gemeenschappelijke zang! Wat is dat toch altijd prettig op zulke bijeenkomsten. Daarna een inleiding over „De betekenis van het feest in ons leven”. Het was intussen zo genoeglijk geworden, dat toen om half tien de voorzitter wilde sluiten, zijn woorden werden genegeerd en men nog een half uurtje, zingende bijeen bleef. De volgende dag begon met een inleiding van Dr J. P. v. Praag, daarna discussie, wandeling en broodmaaltijd. Daarna: Bonte Middag, voorafgegaan door volksdans.

Het is goed aan dit programma iets toe te voegen: Wil ons werk enige kans van slagen hebben, dan zal er op grond van wederzijdse genegenheid een sfeer in de gemeenschappen moeten ontstaan, zo, dat men zegt: het is prettig om hier te zijn! Welnu, bijeenkomsten als te Dordrecht gehouden zijn bovenal in staat om deze sfeer te bevorderen. Ik denk, dat de Dordtenaren dit met mij eens zullen zijn.

ALKMAAR. 17 Oct. werd de gemeenschap Alkmaar opgericht. Tijdens de oprichtingsvergadering gaven zich ± 15 nieuwe leden op, zodat men in totaal met 25 mensen begint. Van harte welkom in ons midden gemeenschap Alkmaar!

Jongerenconferentie op kasteel Assumburg te Heemskerk

Zestig à zeventig Verbondsjongeren zijn 16 en 17 October op kasteel Assumburg samengekomen om officieel het landelijk verband van de jongerengroepen op te richten. Het was nog slechts een begin, maar dan zeker een veelbe-

lovend begin. Zeker, we kenden elkaar nog te weinig. Menigeen slaakte Zondagmiddag de verzuchting: Nu nog een paar dagen te kunnen blijven. Ja, dat kon nu eenmaal niet, maar stellig zullen we elkaar spoedig weer zien en het moet al heel raar lopen als er de volgende zomer niet een klinkend jongerenkamp komt. Over welk deel van de conferentie uit te weiden?

Over de inleiding op Zaterdagavond, van de Verbondsvoorzitter? Eén der deelnemers vatte deze inleiding als volgt samen:

Als taak van het landelijk Verbond der Jongeren zag Dr van Praag:

- 1) Het scheppen van de mogelijkheid voor de jongeren om zich in onze gemeenschap te kunnen ontplooiën, het Humanisme te beleven en zo te komen tot een eigen levensstijl.
- 2) Voorbereiding tot de taak, die wij later te vervullen zullen hebben. Hierbij zullen wij ons gesteund weten door ons geloof, waardoor het schijnbaar onmogelijke mogelijk wordt.

Over de huishoudelijke zitting? Dan hebben we de hele krant nodig!

Slechts geven we de samenstelling van de landelijke commissie:

H. P. Timmermans (voorz.), Hobbemastr. 304, Den Haag.

Arie Mijster, (secr.), Amsterdam.

Els Brouwer.

Ali Stegeman.

Wim de Wijk.

Harry Lips (gedel. Hoofdbestuur).

Of over de zanguren onder de bezielende leiding van Sieb Koning? Of over de bonte middag? Wie daar meer van wil weten, kome een volgende maal zelf.

Tenslotte: Zo goed was de stemming, dat de twee Rotterdamse deelnemers aan de conferentie, in de trein naar huis overgingen tot de oprichting van een Rotterdamse Jongerengroep. Succes in de Maasstad!

Tenslotte nog enkele dingen om niet te vergeten.

- 1) **Het Woord van de week.** Onze Zondagochtend radio-speeches. Maandag over de post thuis. Prijs f 1.— per 3 mnd.
- 2) **Onze kalender 1949.** Verzorgd door H. G. Cannegieter en en Dr. G. Stuiveling. Prijs f 1.75.
- 3) **De schriftelijke cursus:** Wat is Modern Humanisme? 5 afleveringen. Tezamen f 2.50.
- 4) Wij ontvangen nog regelmatig studiewerken, dichtbundels en romans voor onze Centrale Bibliotheek. Dank daarvoor. Wij zijn nog niet verzadigd. Opsturen aan onderstaand adres.

Zo was ook deze „Motor” weer een greep uit de vele activiteiten in ons Verbond. We mogen zeggen: Er komt vaart in het werk!

Als U dit onder krijgt zijn onze Kaderweekends met wellicht 200 à 300 Kaderleden al weer achter de rug.

Uitbreiding van ons ledental, opbouw van het apparaat, kaderscholing, verdieping van ons werk, dat zijn de taken voor deze winter.

H. LIPS,
Madoerastr. 35, Amersfoort.
tel. 5677.

ATTENTIE!

Van het bestuur van de postcheque en girodienst ontvingen wij bericht, dat in het vervolg opdrachten tot overschrijving op postgiro 304960 met vermelding van de naam F. van den Berkhof NIET meer geaccepteerd zullen worden.

U gelieve er dus zorg voor te dragen, dat bij betaling de juiste naam van de houder van rekening 304960, te weten:

HUMANISTISCH VERBOND
te UTRECHT wordt vermeld.

Centraal Bureau

VOOR SINTERKLAAS EN KERSTMIS

Zo juist

verschenen: DE WEEKKALENDER, uitgegeven door het Centraal Bureau van het Humanistisch Verbond. 52 mooie bladen, teksten gekozen door G. Stuiveling en H. G. Cannegieter Prijs f 1.75

Reeds honderden exemplaren bij vooruitbestelling geplaatst! Per omgaande bestellen bij Centraal Bureau Humanistisch Verbond, Weerdsingel O.Z. 80 Utrecht giro 304960.